

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET KULLANIMLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

A STUDY ON THE USE OF INTERNET BY PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Feza ORHAN*, Buket AKKOYUNLU**

ÖZET: Teknolojinin günlük yaşamda kullanımının hızla yaygınlaşmasıyla bilgisayar ve internet yaşantımızın bir parçası haline gelmiş ve çok erken yaşlarda kullanılmaya başlanmıştır. Konunun önemi dikkate alınarak bu çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin internete erişim ve kullanım amaçları incelenmiştir. Çalışmada veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun interneti sıklıkla kullandıkları, yaş büyüdükçe internet kullanma oranında artış olduğu; “oyun” amaçlı kullanımın yaş büyüdükçe azaldığı, “bilgiye ulaşma”, “oyun” ve “haberleşme” gibi çok amaçlı kullanımın arttığı görülmüştür.

Anahtar sözcükler: internet, öğrenciler, ilköğretim

ABSTRACT: Computer and internet has become a part of our lives and has started to be used in early ages as the result of the rapid widespread of technology in our daily lives. In this study, taking into consideration the importance of the subject, the internet reaching and usage aims of primary school students were examined. The data was gathered by giving a questionnaire that was prepared by the researchers. According to the results of the study it was found that most of the learners frequently use the internet, when they get older, they use the internet more, game-centered usage decreases and multi-purposeful usage such as obtaining information, communication and game increases.

Keywords: internet, learners, primary education

1. GİRİŞ

Teknolojinin günlük yaşamda kullanımının hızla yaygınlaşmasıyla bilgisayar ve internet yaşantımızın bir parçası haline gelmiş ve çok erken yaşlarda kullanılmaya başlanmıştır. Bugün dünyada beş yüz milyonun üzerinde internet kullanıcısı bulunmaktadır (Levy 2003). Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) verilerine göre 2001 yılında 2.5 milyon olan internet kullanıcısı sayısı 2002 yılında genel izin verilen 69 servis sağlayıcı ile birlikte yüzde 60 artarak 4 milyona ulaşmış, 2003 projeksiyonlarına göre kullanıcı sayısının yıl sonu itibariyle 6 milyona ulaşmış olabileceği tahmin edilmektedir (DPT, 2001).

Yaşamımızın bir parçası haline gelen internet, çocuklara yepyeni bir dünyanın kapısını açmakta hem çocuklara hem de ailelere yeni olanaklar ve deneyimler sunmaktadır. İnternetin etkili kullanımı ile çocuklar, zaman ve mekan sınırı olmaksızın istenilen her anda bilgiye ulaşabilmekte, kendi yaptıklarını da dünyaya ulaştırabilmektedirler. Ancak, internetin sunduğu bu olanakların yanı sıra, bazı riskleri de içinde barındırmaktadır. Gerçek yaşamda karşılaşılabilecek tehlikeler, internet ortamında da bulunabilmektedir. Yetişkinler internette her hangi bir olumsuzlukla karşılaştığında baş edebilirken, çocukların bu konuda yardıma gereksinimi olmaktadır. İnternette çocuklar için cazip olan üç ortam bulunmaktadır. Bunlar web siteleri, elektronik posta ve sohbet odalarıdır. Bu üç ortamın çocuklara sağladığı avantajlar kadar, kontrol edilmediği takdirde, sakıncaları da bulunmaktadır.

* Yrd. Doç. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi - Eğitim Fakültesi - İstanbul

** Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi - Eğitim Fakültesi - Ankara

Web siteleri (WWW), dev bir bilgi hazinesi olan ve internete bağlı bilgisayarlarda doküman, resim, müzik, animasyon ve video görüntülerin biriktiği sayfaları içeren bir hizmettir. Bu siteler çocuklara görsel, işitsel ve etkileşimli olanaklar sunmaktadır. Bu siteler aracılığıyla, çocukların bilgiye ulaşma ve ulaştığı bilgiyi yayma becerileri geliştirebilmekte ve böylece eğlenirken öğrenmektedirler. Diğer taraftan, çocukların istedikleri her web sitesine kolaylıkla erişebilme olanağına sahip olmaları, şiddet içeren, pornografi gibi hem gelişim düzeylerine uygun olmayan hem de onları yanlış yönlendirebilecek istenmeyen sitelere de kolaylıkla erişmelerine neden olmaktadır. Ayrıca siteler üzerinden yapılabilecek olan kontrolsüz alışverişler yanlış tüketim alışkanlıkları da yaratabilmektedir.

Elektronik Posta, internetin en çok bilinen ve kullanılan uygulaması, elektronik mesaj alma ve gönderme hizmetidir. E-posta ile dünyanın her yanındaki internet bağlantısı olan kullanıcılara mesaj gönderilip, alınabilmektedir. E – posta çocuklara arkadaşlarıyla, öğretmenleriyle iletişim kurma olanağı sağlamakta, bu yolla ödevlerini/projelerini yaparken yardımlaşabilmektedirler. Yaş gruplarına uygun uluslar arası e – gruplara üye olarak farklı kültürden arkadaşlar edinebilmekte, bireysel ya da grup olarak uluslar arası bu projelere katılabilmektedirler. E-postcard gibi uluslararası uygulamalar bu çalışmalara örnek olarak verilebilir. Ancak bu olumlu kullanımın yanı sıra çocuklar, kim olduklarını bilmedikleri kişilerle mesajlaşarak istenmeyen diyaloglara da girebilmektedirler.

Sohbet odaları, internet üzerinde diğer insanlarla iletişim kurmanın en çabuk ve kolay yollarından biri de sohbet odalarıdır.İlgi alanlarına göre ayrılmış, aynı anda etkileşimde bulunan ve yazma yoluyla (klavye aracılığıyla) yapılan sohbettir. Bu ortamlarda, elektronik posta ortamlarından farklı olarak, iki ya da daha fazla sayıda insanla aynı zaman dilimi içerisinde karşılıklı yazışarak iletişimde bulunulabilmektedir. Bu ortamlarda örneğin aynı proje grubunda bulunan öğrenciler okul sonrası evde yaptıkları çalışmalarını, planladıkları bir zaman diliminde birbirleriyle paylaşabilirler. Ayrıca, öğretmenin yönlendirmesiyle belli gruplar belli saatte öğretmenin başkanlığında bir araya gelerek ek çalışmalar yapabilmektedirler. Ancak, bu olumlu kullanımın yanı sıra çocuklar, kontrol edilmediği takdirde, kimlik bilgilerini değiştirerek, takma isimlerle kendi yaş gruplarının dışında gruplarla istenmeyen etkileşimli ortamlarda bulunabilirler.

Çeşitli hizmetler sunan internet, yaşantımızın bir parçası haline gelmiş ve çok erken yaşlarda kullanılmaya başlanmıştır. İnternetin etkili olarak kullanımı için öğrencilere interneti doğru kullanma davranışı kazandırmak gerekmektedir. Bu nedenle, “Çocuklar internete nereden erişiyorlar?”, “İnterneti hangi amaçlarla kullanılıyorlar?”, “Ne tür siteleri ziyaret ediyorlar?”, “İnternet çocukların gelişimini nasıl etkiliyor?”, “Çocuklar, internet başında yaşamdan kopuk mu yaşıyorlar?”, “İnternet okul programlarını nasıl etkileyecek?” gibi sorular eğitimcilerin yanıtlarını aradıkları sorular olmuştur.

9 – 17 yaş grubundaki öğrencilerin hangi sıklıkla internet kullandıklarını araştıran çeşitli çalışmalarda, internet kullanım sıklığının günde birkaç saatten, haftada birkaç saate kadar değişen bir yelpaze içinde yer aldığı görülmektedir (Subrahmanyam, Kraut, Greenfield, ve Gross, 2000; UCLA İnternet Report, 2000, 2001, 2003). Söz konusu çalışmalarda çocukların interneti sırasıyla oyun, iletişim (e-posta ve sohbet) ve bilgi amaçlı kullandıkları belirlenmiştir. Bu çalışmaları biraz daha yakından inceleyerek,

- Bilgi Ağları İstatiksel Araştırması (Knowledge Networks Stastiscal Research) (2002) tarafından yapılan “Çocuklar teknolojiyi nasıl kullanıyorlar?” başlıklı çalışma ABD’deki 6-17 yaş grubundaki 17.000 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin altıda birinin bilgisayarı bulunduğu, bunların da % 84’ünün internet bağlantısının olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin interneti sırasıyla oyun, e-posta, web’den bilgiye ulaşma ve sohbet amaçlı kullandıkları belirlenmiştir.
- Jockson, Von Eye, Biocca, Barbetsis, Zhao ve Fitzgerald (2003)’in araştırmasında çocukların internet başında günde ortalama bir buçuk saat zaman geçirdikleri ve çalışmaya katılan öğrencilerin sırasıyla sohbet, oyun ve bilgiye ulaşma amacıyla interneti kullandıkları belirlenmiştir. Okul ça-

lışmaları için, öğrencilerin % 52'si interneti haftada bir kez, % 28'i de ayda bir kez kullandıklarını belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 48'i evinden, % 27'si okuldan, % 22'si evden ve okuldan, diğerlerinin de kütüphane, arkadaş evi gibi yerlerden internete bağlanmaktadır.

- Amerikan Ulusal Okul Kurulu Vakfı (2002)'nin "Çocukların internet kullanımı" başlıklı araştırmasında ulusal çapta, 12-17 yaş arasında çocukları bulunan 17350 aileye ulaşılarak çocukların interneti hangi amaçlarla ve nasıl kullandığı, internetin çocuklarının yaşamındaki yeri gibi sorular sorulmuş, çalışmaya katılan ailelerin 9-17 yaş arasındaki çocuklarına da benzer sorular sorulmuştur. Çalışmada, 9-17 yaş arasındaki çocukların % 61'nin internet kullandığı, bunların % 73'nün ortalama günde bir saat internette olduğu, % 43'ünün yalnızca evden, % 23'ünün okuldan ve diğerlerinin okuldan ve evden internete bağlandığı, çocukların genel olarak interneti sırasıyla iletişim (e-posta, sohbet), oyun ve eğitim amaçlı kullandığı saptanmıştır. Ancak 13-17 yaş arasındaki çocukların % 32'si interneti eğitim amaçlı kullandıklarını belirtmişlerdir. Aileler ise internetin risklerine (on-line izolasyon, şiddet, pornografi, tüketim alışkanlıkları gibi) rağmen, çocuklarına daha fazla yararı olduğuna inandıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte ailelerin sadece % 28'i çocuklarının interneti nerede ve nasıl kullandıklarını izleyebildiklerini belirtmişlerdir.
- Kanada Medya Farkındalık Ağı (2001) (Canada Media Awareness Network) tarafından yapılan çalışmada 9-17 yaş arasındaki 5682 öğrencinin interneti kullanım amaçları ve internet kullanım sıklıkları araştırılmıştır. Öğrencilerin interneti sırasıyla oyun, e-posta, eğlence amaçlı sörf, sohbet ve ödev için web'de bilgiye ulaşma amaçlı kullandıkları; öğrencilerin % 78'inin internete evden ulaştıkları ve öğrencilerin ortalama günde bir saat internet kullandıkları belirlenmiştir.
- Becker (2000) "Kim internette kim değil? Çocukların bilgisayar teknolojilerine erişim ve kullanım amaçları" başlıklı betimsel çalışmasında, farklı sosyo ekonomik düzeylerdeki ailelerden 7 – 15 yaş arasındaki öğrencilerin bilgisayar teknolojilerine erişim ve kullanım amaçlarını incelemiştir. Bu çalışmada, üst sosyo ekonomik düzeydeki öğrencilerin internete evden ve okuldan erişim olanaklarının alt ve orta sosyo ekonomik düzeydeki öğrencilere göre daha fazla olduğu; internete evden erişimin öğrencilerin yaşı ve bilgisayarın kapasitesine bağlı olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada evden internete erişim olanağının sınırlı olabileceği bu nedenle de okulların, evden bu olanağa sahip olmayan öğrencilere internet kullanma olanağı sunarak sayısal uçurumu azaltabileceği vurgulanmıştır. Çalışmada öğrencilerin interneti kullanım amaçları da incelenmiş ve öğrencilerin interneti en fazla oyun amaçlı, daha sonra ise sırasıyla iletişim ve bilgiye ulaşım amaçlı kullandıkları belirlenmiştir. Ancak, öğrencilerin yaşı büyüdükçe interneti bilgiye ulaşım ve iletişim amaçlı kullandıklarının altı çizilmiştir.
- Pastore (1998) İngiltere'de 6-16 yaş arasındaki 3805 öğrencinin internet kullanım amaçlarını özetlediği çalışmasında, öğrencilerin üçte birinin interneti kullandığını ve interneti sırasıyla eğlence, oyun, sohbet ve bilgiye ulaşma amaçlı kullandıklarını belirtmiştir. Bu çalışmada da Becker'in (2000) araştırmasında olduğu gibi öğrencilerin yaşı büyüdükçe internetin bilgiye ulaşım ve iletişim amaçlı kullanımının arttığı belirtilmiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmalarda da internetin oyun amaçlı kullanımının genellikle birinci, ödev için bilgiye ulaşma amaçlı kullanımının ise son sıralarda yer aldığı görülmektedir. Bütün çalışmalarda görüldüğü gibi internet yetişkinler için olduğu kadar çocuklar için de vazgeçilmez olmuştur. Çocuklar için cazibe merkezi haline gelen internetin etkili olarak kullanımı ve internetin yarattığı risklerin ortadan kaldırılması için eğitim kurumlarına ve ailelere büyük sorumluluklar düşmektedir. Konunun önemi dikkate alınarak bu çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin internete erişim ve kullanım amaçları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu kapsamda, bu araştırmada aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır.

İlköğretim 4. – 8. sınıf (10 – 14 yaş) öğrencilerinin,

- yaşa ve cinsiyete göre internet kullanımındaki dağılım nasıldır?
- yaşa göre internet erişim olanakları nedir?
- internet kullanım sıklığı nedir?,
- internet kullanım amaçları nedir?
- internet kullanım amaçları yaşa ve cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada ilköğretim öğrencilerinin internete erişim ve kullanım amaçlarının betimlenmesi amaçlanmıştır.

2.1. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Öğrencilerin internet erişim olanakları ve kullanım amaçlarını belirlemek amacıyla, araştırmacılar tarafından bir anket geliştirilmiş ve veriler bu anket aracılığıyla toplanmıştır. Hazırlanan anket, ilköğretim programında bilgisayar okuryazarlığı derslerinin 4 – 8. sınıflarda yer alması nedeniyle, 4 – 8. sınıf öğrencilerine (10 – 14 yaş) uygulanmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin bulunduğu okullar bilgisayar laboratuvarı bulunan 4 devlet, 2 özel okuldur. Ancak, devlet okullarının ikisinde internet bağlantısı bulunmadığının belirtilmesine rağmen, bu okullardaki öğrencilerin okul dışı süreçlerde internet kullanabilecekleri düşünüldükçe, bu öğrenciler de çalışma kapsamına alınmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1’den de görülebileceği gibi, çalışmaya katılan 676 öğrencinin yaş dağılımı 10 (20.4), 11 (21.3), 12 (19.1), 13 (20.1) ve 14 (19.1) arasındadır. Öğrencilerin, yaş gruplarına dağılımı birbirine yakındır. Çalışma grubunun % 45.4’ünü kız, % 54.6’sını erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 1: Öğrencilerin yaş ve cinsiyete göre dağılımı

Yaş	10		11		12		13		14	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
	138	20,4	144	21,3	129	19,1	136	20,1	129	19,1
Cinsiyet	Kız					Erkek				
	n		%		n		%			
	307		45,4		369		54,6			

3. BULGULAR VE YORUM

Elde edilen bulgular araştırmada yanıt aranan soruların sırasıyla ele alınmış ve yorumlanmıştır.

a. *İlköğretim 4. – 8. Sınıf (10 – 14 yaş) Öğrencilerinin Yaşa ve Cinsiyete Göre İnternet Kullanımındaki Dağılımı Nasıldır?*

Öğrencilerin internet kullanım dağılımı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 1'den de görülebileceği gibi öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (% 79) internet kullandıklarını belirtirken, % 21'i kullanmadığını belirtmişlerdir. Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler arasında internet kullananların oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Öğrencilerin internet kullanımına göre dağılımı

	f	%
İnternet Kullanan	534	79,0
İnternet Kullanmayan	142	21,0
Toplam	676	100,0

b. İlköğretim 4. – 8. Sınıf (10 – 14 yaş) Öğrencilerinin Yaşa ve Cinsiyete Göre İnternet Kullanım Dağılımı Nedir?

İnternet kullanan öğrencilerin yaşa ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 2: İnternet Kullanan Öğrencilerin Yaşa ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Yaş	İnternet Kullanan Öğrencilerin Tüm Grup İçindeki Dağılımı		İnternet Kullanan Öğrencilerin Yaş Grubu İçindeki Dağılımı	
	f	%	f	%
10	100	18,7	100	72.5
11	97	18,2	97	67.4
12	109	20,4	109	84.5
13	113	21,2	113	83.1
14	115	21,5	115	89.1
Cinsiyet	İnternet Kullanan Öğrencilerin Tüm Grup İçindeki Dağılımı		İnternet Kullanan Öğrencilerin Cinsiyet Grubu İçindeki Dağılımı	
	f	%	f	%
Kız	222	41.6	222	72.3
Erkek	312	58.4	312	84.6

İnternet kullanan öğrencilerin yaşa göre dağılımına, hem tüm grup içinde hem de her yaşın kendi içinde bakılmıştır. İnternet kullanan öğrencilerin tüm grup içindeki yaşa göre dağılımı incelendiğinde, 10 ve 11 yaş grubundaki öğrencilerin oranı sırasıyla % 18.7 ve 18.2 iken, 12, 13 ve 14 yaş grubundaki öğrencilerin oranı sırasıyla % 20.4, % 21.2 ve % 21.5'dir (Tablo 2). İnternet kullanan öğrencilerin yaşlarının ilerlemesine paralel olarak internet kullanım oranlarındaki artış belirgin olarak görülmektedir.

İnternet kullanan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımına da hem tüm grup içinde hem de cinsiyetin kendi içinde bakılmıştır. İnternet kullanan öğrencilerin tüm grup içinde cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde ise, kız öğrencilerin oranı % 41.6 iken, erkek öğrencilerin oranı % 58.4'dür. Kız ve erkek öğrencilerin internet kullanım dağılımlarının nispeten birbirine yakın olduğu söylenebilir. Ancak, bu yüzde tüm öğrenciler için cinsiyet temelinde internet kullanımının karşılaştırmasına dönüşünce aradaki fark daha da artmaktadır. Araştırma grubunda bulunan erkeklerin internet kullanım oranı % 84.6'ya ulaşırken, kızların internet kullanım oranı % 72.3'de kalmaktadır. DeBell ve Chapman (2003) tarafından yayınlanan raporda da 1990'lı yılların aksine artık günümüzde internet kullanan kız ve erkek öğrencilerin oranının birbirine yakın olduğu belirtilmektedir.

c. Öğrencilerin İnternet Erişim Olanakları Nedir?

İnternet kullanan öğrencilerin erişim olanakları Tablo 4'de verilmiştir.

Öğrencilerin internet erişim olanakları incelendiğinde en yüksek dağılımı sırasıyla “ev ve okul” (% 23.2), “internet kafe” (% 19.5) ve “okul/internet kafe”lerin (% 16.5) oluşturduğu görülmektedir. En yüksek dağılımı “ev ve okul”dan internete erişim oluştursa da internete, sadece “internet kafelerden” ulaşan öğrenci yüzdesinin de oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 19.5’inin internete, sadece “internet kafeden” eriştiğini belirtmesi, bu öğrencilerin okul dışındaki saatlerde internet kafeye gidebildiklerini ve kontrolsüz bir ortamda kendilerinden yaş olarak çok büyük bireylerle aynı ortamda internetten yararlandıklarını göstermektedirler. Nitekim, Tablo 5’de öğrencilerin yaş gruplarına göre internete erişim olanaklarının dağılımı incelendiğinde bu durumu daha çarpıcı olarak görülebilmektedir.

d. “Öğrencilerin Yaşa Göre İnternete Erişim Olanaklarının Dağılımı Nedir?”

Öğrencilerin internete erişim olanakları yaşa göre incelenmiş ve sonuçlar tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerin yaşa göre internet erişim olanakları

	10		11		12		13		14	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ev	17	17,0	15	15,5	15	13,8	12	10,6	8	7,0
Okul	12	12,0	17	17,5	18	16,5	17	15,0	16	13,9
İnternet Kafe	11	11,0	12	12,4	24	22,0	26	23,0	31	27,0
Ev/Okul	36	36,0	18	18,6	28	25,7	21	18,6	21	18,3
Ev/İnternet Kafe	6	6,0	4	4,1	8	7,3	12	10,6		7,0
Okul/İnternet kafe	5	5,0	23	23,7	10	9,2	23	20,4	27	23,5
Ev/Okul/İnt. kafe	13	13,0	8	8,2	6	5,5	2	1,8	4	3,5
Toplam	100	100,0	97	100,0	109	100,0	113	100,0	115	100,0

Tablo 5 incelendiğinde, 10 yaş grubundaki öğrencilerin çoğunluğu (% 36.0) internete “ev ve okul”dan eriştiklerini belirtirken, sadece % 11.0’i “internet kafe”lere gittiklerini, % 5.0’i de “okul ve kafe”den internete eriştiklerini belirtmişlerdir. Bu veriler bize, öğrencilerin okul veya evlerinde interneti kullanma olanağı sağlandığında internet kafelere gitme davranışını azaltabildiğimizi göstermektedir. Benzer bir durumun on bir yaş grubu için de geçerli olduğu görülmektedir. Ancak, on yaş grubu öğrencisinin % 13.0’ünün, evlerinde ve okullarında internet olanağı olduğu halde, internet kafeye gittiklerini de belirtmeleri oldukça düşündürücüdür. On yaşındaki öğrencileri internet kafeye hangi gereksinimin yönlendirdiğini saptamak ve bu kafelerin bu yaş grubundaki çocukları nasıl bu mekanlara aldıkları, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

12, 13 ve 14. yaş gruplarının internete erişim olanakları incelendiğinde yaş yükseldikçe internet kafelerden internete erişimlerinin arttığı görülmektedir. Diğer taraftan sadece “ev”den, sadece “okul”dan ve “hem ev hem okuldan” internete erişebilen öğrencilerin dağılımına baktığımızda yaş ilerledikçe bu oranın

Tablo 4: Öğrencilerin internet erişim olanaklarına göre dağılımı

	f	%
Ev	67	12,5
Okul	80	15,0
İnternet Kafe	104	19,5
Ev/Okul	124	23,2
Ev/İnternet Kafe	38	7,1
Okul/İnternet Kafe	88	16,5
Ev/Okul/İnternet Kafe	33	6,2
Toplam	534	100,0

düştüğü görülmektedir. Ancak oran düşmesine rağmen yine de öğrencilerin yarıya yakını kontrollü ortamlar olan “ev”, “okul” ile “ev ve okul” erişimlerini kullanmaktadırlar. Her yaş grubundaki öğrencinin dikkati çeken bir oranda internet kafelerden yararlanıyor olmaları dikkate alınarak, internet kafelerle ilgili çıkan yönetmelikte yer alan maddelerde yapılacak bazı düzenlemelerle bu mekanların, öğrencilerin internete erişim gereksinimlerini daha uygun koşullarda karşılayabilecekleri ortamlar olmaları sağlanabilir.

02/12/1998 tarih ve 233 sayılı genelge ile, belediyelerden alınan ruhsatla faaliyette bulunabilen İnternet kafeler, 30/12/1999 tarih ve 23922 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 99/13681 karar sayılı yönetmelikle “Mahallin En Büyük Amirinin İznine Tabii” yerler kapsamına alınmış ve bu yönetmeliğin Ek 8. maddesinde “18 yaşından küçüklerin girmesine müsaade edilmeyecektir. 18 yaşından küçükler veli ya da vasiyle birlikte veya bunların yazılı izni ile girebileceklerdir. Bu hususlar işletmeci veya mesul müdüre önceden tebliğ edilecektir.” ifadesi yer almaktadır. Ancak, 22. 10. 2001 tarih ve 1/762 sayılı “Oyun, Oyun yeri, Oyun Alet ve Makineleri ile İnternet Kafelerle” ilgili genelgede daha önce 18 olan internet kafelere giriş yaşı internet kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla 12’ye düşürülmüş ve yönetmelik maddesi “internet kafelerden faydalanma konusunda herhangi bir yaş sınırlaması olmayıp, 12 yaşından küçükler ancak veli veya vasisi ile birlikte veya bunların yazılı izni ile bu yerlere girebilecektir.” şeklinde değiştirilmiştir.

e. Öğrencilerin İnternet Kullanım Sıklığı Nedir?

Öğrencilerin internet kullanım sıkları Tablo 6’da verilmiştir. Çalışma grubun oluşturan öğrencilerin % 40.1’i interneti her gün, % 37.8’i de iki üç günde bir kullandıklarını belirtmişlerdir. Elde edilen sonuç bu konuda yapılan diğer çalışmalarla başka bir deyişle çocukların interneti hangi sıklıkla kullandıklarını araştıran çalışmalardan elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. (Subrahmanyam, Kraut, Greenfield ve Gross, 2000, UCLA İnternet Report, 2003). Çalışmada internet kullandığını belirten 534 öğrencinin % 72.8’inin internete en az gün aşırı girdiklerini belirtmeleri, internetin ilköğretim öğrencileri tarafından sıklıkla kullanıldığını göstermektedir. Nitekim, DeBell ve Chapman (2003) tarafından yayınlanan raporda, ABD’de 5 – 17 yaş arasındaki öğrencilerin internet kullanım sıklığının en az haftada birkaç kez olduğu belirtilmektedir.

Tablo 6: Öğrencilerin internet kullanım sıklıkları

İnternet Kullanım Sıklığı	f	%
Her gün	214	40,1
İki üç günde bir	202	37,8
Ayda birkaç kez	91	17,0
İhtiyacım olduğunda	27	5,1
Toplam	534	100,0

İnternette oldukça sık yararlanan bu öğrencilerin hangi amaçla interneti kullandıkları da incelenmiş ve sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur.

f. Öğrencilerin İnternet Kullanım Amaçları Nedir?

Tablo 7 incelendiğinde de görülebileceği gibi öğrencilerin % 39.3’ü interneti “bilgiye ulaşma”, “haberleşme” ve “oyun” gibi için kullandıklarını interneti çok amaçlı kullandıklarını belirtmiştir. Diğer taraftan, interneti sadece “ders/ödev için bilgiye ulaşma” amaçlı kullanan öğrencilerin oranı % 13.9’dur. Bu oran öğretmenlerin öğrencileri okul içinde ve dışında interneti kullanarak bilgiye ulaşmaya yönelik çalışmalar vermesiyle ve onları yönlendirmesiyle yükseltilebilir. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)’nin 4 - 8.

Tablo 7: Öğrencilerin internet kullanım amaçları

İnternet Kullanım Amaçları	f	%
Ders/ödev için bilgiye ulaşma	74	13,9
Haberleşme için (e – posta kullanma, sohbet)	149	27,9
Oyun oynama	101	18,9
Derslerim/ödevlerim için bilgiye ulaşma + Oyun oynama+Haberleşme vb.	210	39,3
Toplam	534	100,0

sınıflara yönelik olarak, 1998 yılında geliştirdiği mevcut Bilgisayar Okuryazarlığı programında internet kullanımını ancak 8. sınıfta başlanmaktadır. Bu çalışma sonucunda elde edilen verilere dayalı olarak 8. sınıfın, öğrencilere interneti doğru kullanma davranışı kazandırmak için oldukça geç olduğu söylenebilir. Bilgisayar Okuryazarlığı öğretim programında internet kullanımına 4. sınıftan yer vermesi gerektiği kaçınılmazdır.

g. Öğrencilerin İnternet Kullanım Amaçları Yaşa ve Cinsiyete Göre Farklılık Göstermekte midir?
Öğrencilerin internet kullanım amaçları yaşa ve cinsiyete göre incelenmiştir (Tablo 8).

Tablo 8: Öğrencilerin yaşa ve cinsiyete göre internet kullanım amaçları

	Ders / ödev için bilgiye ulaşma		Haberleşme için (e-posta, sohbet)		Oyun oynama		Derslerim/ödevlerim için bilgiye ulaşma/ Oyun oynama / Haberleşme vb.	
Yaş	f	%	f	%	f	%	f	%
10	24	24,0	11	11,0	34	34,0	31	31,0
11	13	13,4	30	30,9	21	21,6	33	34,0
12	14	12,8	43	34,9	22	20,2	35	32,1
13	15	13,3	38	33,6	16	14,2	44	38,9
14	8	7,0	32	27,8	8	7,0	67	58,3
Cinsiyet								
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	40	18.1	65	29.3	19	8.6	98	44.1
Erkek	34	10.9	84	26.9	82	26.3	112	35.9

Tablo 8'den de görülebileceği gibi internet kullanım amaçları yaşa göre farklılık göstermektedir. 10 yaş grubundaki öğrencilerin % 34.0'ü interneti "oyun", % 24.0'ü "bilgiye ulaşma" amaçlı kullandığını; 11 ve 13 yaş grubundaki öğrenciler birinci sırada interneti "bilgiye ulaşma", "oyun" ve "haberleşme" gibi çok amaçlı, ikinci sırada ise "haberleşme" amaçlı kullandıklarını belirtmişlerdir. 12 yaş grubundaki öğrencilerin % 34.9'u interneti "haberleşme", % 32.1'i ise "bilgiye ulaşma", "oyun" ve "haberleşme" gibi çok amaçlı kullandıkları görülmektedir. 14 yaş grubundaki öğrencilerin yarısından çoğunun birinci sırada interneti "bilgiye ulaşma", "oyun" ve "haberleşme" gibi çok amaçlı, ikinci sırada ise "haberleşme" amaçlı kullandıklarını dikkat çekmektedir. İnternetin "oyun" amaçlı kullanımını yaş büyüdükçe azalırken, "bilgiye ulaşma", "oyun" ve "haberleşme" gibi çok amaçlı kullanımın arttığı ayrıca, internetin yalnızca "haberleşme" amaçlı kullanımının da oldukça fazla olduğu görülmektedir.

İnternet kullanım amaçları cinsiyete göre incelendiğinde, kız ve erkek öğrenciler interneti birinci sırada (% 44.1) ve (35.9) "bilgiye ulaşma", "oyun" ve "haberleşme" gibi çok amaçlı kullandıklarını belirtirken ikinci sırada ikinci sırada ise "haberleşme" amaçlı kullandıklarını belirtmişlerdir. Ancak, interneti "oyun" amaçlı kullanan erkek öğrencilerin yüzdesi kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu, interneti "bilgiye ulaşma", kullanan kız öğrencilerin yüzdesi erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çocukların evrensel dili olarak tanımlanan oyun (Tuğrul, 2003) aracılığıyla çocuklar kendilerini ve dünyayı tanımaktadırlar. Oyun ile çocuklar duygusal, sosyal, zihinsel ve fiziksel olarak beslenmektedir. Yapılandırılmamış bir süreç olan oyun, çocuklar için informal öğrenme sürecidir. Bu süreç aynı zamanda açık

uçlu bir süreçtir. Oyun yoluyla öğrenmenin üç temel özelliği bulunmaktadır. A. Ezbere hatırlamalar yerine fikir üretme, araştırma, inceleme, gözlem, katılım süreci oluşturur. B. Süreç öğretmenden çok öğrenci tarafından yönlendirilir. C. Eğitim esnek ve yaratıcıdır (Jaffke, 1996).

Çocuklar için vazgeçilmez olan oyun öğrenme ortamında kullanılarak, öğrencilerin öğrenme sorumluluğu ve öğrenmede motivasyonu artırılabilir. Ayrıca oyun ile problem çözme becerileri geliştirebilir ve öğrencilerin dikkatini uzun bir süre, bir konu üzerinde toplama becerisi kazandırılabilir. Ancak, oynanan oyunların öğrencilerin yaşına uygun olması, etik değerlerle örtüşmesi mutlaka üzerinde durulması gereken bir konudur. Öğretim sürecinde öğretmenlerin önceden inceledikleri ve öğrencileri eğlendirirken onların problem çözme, eleştirel düşünme, strateji geliştirme becerilerine katkıda bulunacak oyunları saptayarak; zaman zaman bilgisayar derslerinde öğretim programı ile bütünleştirilerek öğrencilerin oynamalarına izin vermeleri yararlı olacaktır. Ayrıca, velileri de bu konuda yönlendirerek öğrencilerin evde oynayabilecekleri oyunlarla ilgili site adresleri ve eğitilence yazılımları hakkında bilgi vermelidirler. Yaşamından oyunu çıkaramayacağımız öğrencileri bu tür oyunlara yönlendirerek, onların duyuşsal ve bilişsel gelişimlerine katkıda bulunabilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

İlköğretim öğrencilerinin internet erişim ve kullanım amaçlarının araştırıldığı bu çalışmada elde sonuçlar aşağıda kısaca özetlenmiştir.

- Çalışmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu interneti sıklıkla kullandıklarını belirtmişlerdir.
- İnternet kullanan öğrencilerin yaşa göre dağılımı incelendiğinde yaş büyüdükçe internet kullanma oranında artış olduğu; internet kullanan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde ise, kız ve erkek öğrencilerin internet kullanım dağılımlarının birbirlerine yakın olduğu;
- İnternet kullanan öğrencilerin internete erişim olanakları ve yaşa göre dağılımı incelendiğinde yaş yükseldikçe internet kafelerden internete erişimlerinin arttığı; öte yandan sadece “ev”den, sadece “okul”dan ve “hem ev hem okuldan” internete erişebilen öğrencilerin dağılımında ise yaş ilerledikçe bu oranın düştüğü, ancak oran düşmesine rağmen yine de öğrencilerin yarıya yakınının kontrollü ortamlar olan “ev”, “okul” ile “ev ve okul”dan eriştikleri;
- Öğrencilerin interneti kullanım amaçları incelendiğinde, “oyun” amaçlı kullanımın yaş büyüdükçe azaldığı, “bilgiye ulaşma”, “oyun” ve “haberleşme” gibi çok amaçlı kullanımın arttığı bunun yanı sıra internetin yalnızca haberleşme amaçlı kullanımının da oldukça fazla olduğu görülmüştür. İnternet kullanım amaçları cinsiyete göre incelendiğinde, kız ve erkek öğrenciler interneti en fazla “bilgiye ulaşma”, “oyun” ve “haberleşme” gibi çok amaçlı kullandıkları görülmüştür.

Bu sonuçlar, çocukların interneti etkili olarak kullanmaları ve onları internet ortamında geçirdikleri zaman içerisinde karşılaşılabilecekleri tehlikelerden uzak tutabilmek için, eğitim kurumlarına ve ailelere büyük sorumluluk düştüğünü göstermektedir. Eğitim kurumları öğrencilerine bilgisayar okuryazarlığı becerileri kazandırırken, onlara interneti niçin ve hangi amaçlarla kullanılacağını, internet kullanım kurallarını, internetten elde edilen bilginin nasıl değerlendireceklerini, sohbet odaları ya da e-posta kullanımında karşılaşılabilecekleri sorunlar gibi konularda öğrencilerini eğitmelidir.

Aileler ise, çocuklarının internete nereden ulaştıklarını (ev, okul, internet kafe vb.) izlemeli, internette gezerken (sörf yaparken), sohbet ederken ya da elektronik posta ile mesajlaşırken onlardan kendilerine ait bilgi isteyen olursa kesinlikle vermemeleri gerektiği konusunda uyarmalı, internet kullanımı konusunda kuralları çocukları ile birlikte koymalıdır. Aileler bu süreçte okullarla, okullardaki bilgisayar öğretmenleri ile işbirliği yapmalı, öğretmenler, yöneticiler çocukların internet kullanımı konusunda aileler ve çocuklarla işbirliği yaparak, internetin etkili kullanımını konusunda onları yönlendirmelidirler (Topscatt,1998).

KAYNAKLAR

- Amerikan Ulusal Okul Kurulu Vakfı (National School Boards Foundation). (2002). "Research and guidelines for children's use of the internet." <<http://www.nsb.org/safesmart/fullreport.htm>>. [3. 03. 2004].
- Becker, H. J. (2000). Who's wired and who's not? Children's access to and use of computer technology". *The Future of Children*. 10(2), Fall/Winter, 44-75.
- Bilgi Ağları İstatiksel Araştırması (Knowledge Networks Stastical Research). (2002). *How children use media technology*. Westfield.
- DeBell, M. ve Chapman, C. (2003). *Computer and internet use by children and adolescent in 2001: Statistical analysis report*. National Center for Education Statistics. Washington.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), (2001). VIII. Beş yıllık Kalkınma Planı, 2001 - 2005. Hazırlık Çalışmaları. Ankara.
- Jaffke, F. (1996). *Work and play in early childhood*. London: Floris Books.
- Jackson, L. A., von Eye, A., Biocca, F. A., Barbetsis, G., Zhao, Y. ve Fitzgerald, H. E. (2003). "Children and internet use: Findings from the HomeNet Too projects". *IT & Society*. 1(5), 219 – 244.
- Kanada Medya Farkındalık Ağı (Canada Media Awareness Network). (2001). "Parental awareness of Canadian children's internet use." <<http://www.media-awareness.ca>>. [26. 03. 2004].
- Levy, P. (2003). *Getting started with internet: An easy and practical guide for teachers*. New York: Scholastic Professional Books.
- Pastore, M. (1998). "Third of UK children use internet." <http://www.clicks.com/stats/big_picture/demographics/article.phps>. [3. 03. 2004].
- Subrahmanyam, K., Kraut, R. E., Greenfield, P. M., & Gross, E. F. (2000). "The impact of home computer use on children's activities and development". *The Future of Children*.10, 23 – 44.
- Tapscott, D. (1998). *Growing up digital: The rise of the net generation*. New York: McGraw-Hill.
- Tuğrul, B. (2003). "Okul öncesi eğitimde kullanılan yöntem ve teknikler". Anadolu Üniversitesi Yayınları. 76 – 100.
- UCLA İnternet Project, (2000). Surveying the digital future: Year 1, *UCLA Center for Communication Policy*. Universty of California, Los Angeles. <<http://www.ccp.ucla.edu>> [13. 03. 2004]
- UCLA İnternet Project, (2001). Surveying the digital future: Year 2, *UCLA Center for Communication Policy*. Universty of California, Los Angeles. <<http://www.ccp.ucla.edu>> [13. 03. 2004]
- UCLA İnternet Project, (2003). Surveying the digital future: Year 3, *UCLA Center for Communication Policy*. Universty of California, Los Angeles. <<http://www.ccp.ucla.edu>> [13. 03. 2004]